

Stronger

Zr.Ms. Tromp in Standing

In 2022 was Nederland aanvoerder van het NAVO-vlootverband *Standing NATO Maritime Group 1* (SNMG1). Gedurende het jaar waren verschillende marineschepen van de Koninklijke Marine onderdeel van SNMG1 en fungeerden zij o.a. als vlaggenschip van het vlootverband. In dit artikel komt de taak van SNMG1 in de context van de oorlog in Oekraïne aan bod, waarbij de *deployment* van het Luchtverdedigings- en Commandofregat (LCF) Zr.Ms. Tromp, dat duurde van 11 september 2022 tot 9 januari 2023, centraal staat.

Foto's: Zr.Ms. Tromp

Together

NATO Maritime Group 1

SNMG1 is een van de vier multinationale, staande vlootverbanden van de NAVO. De organisatie van staande vlootverbanden ontstond in de jaren zestig. De katalysator voor het formeren van deze permanente vlootverbanden was de oefening *Matchmaker* in 1965, waarin een multinationaal vlootverband voor een langere tijd moest opereren zonder logistieke steun van het eigen land. Nederland behoorde tot de deelnemers, evenals Canada, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De oefening werd een succes en het oogmerk sloot

aan bij de doelstellingen van de NAVO; het formeren van een maritieme taakgroep die kon optreden tijdens een crisis. In 1967 kwam het tot het oprichten van het eerste permanente NAVO-vlootverband.¹

De groep deelnemende landen werd in de loop van de jaren uitgebreid en het vlootverband splitste zich in twee *Standing Naval Forces* (STANAVFOR) die elk een eigen regio besloegen; STANAVFOR-LANT in de Atlantische Oceaan en STANAVFOR-MED in de Middellandse Zee.

‘Sinds de annexatie van de Krim door Rusland in 2014 is er sprake van een koerswijziging van de NAVO en ligt de nadruk op het versterken van de veiligheidssituatie in Europa’

Daarnaast ontstond het mijnenbestrijding-vlootverband STANAVFOR-CHAN in het Kanaal.

In 2005 werden de regio's losgelaten en ontstonden de huidige vlootverbanden SNMG1 en SNMG2 (taakgroepen met fregatten en tankers) en SNMCMG1 en SNMCMG2 (taakgroepen met mijnenbestrijdingsvaartuigen en een ondersteuningsvaartuig). Het commando en bijbehorende staf van elk vlootverband rouleren jaarlijks onder de NAVO-landen waarbij de staf wordt aangevuld met bui-

tenlandse stafofficieren, de zogenoemde *augmentees*. In 2022 leverde Nederland de commandant en de staf voor SNMG1, evenals het bijbehorende vlaggenschip. Begin 2023 nam Duitsland de leiding van deze scheepsmacht over.

De *chain of command* van de maritieme NAVO-eenheden is compact in vergelijking met die van de land- en luchtcomponenten. De commandanten van de vier vlootverbanden acteren op tactisch niveau en zij worden

rechtstreeks aangestuurd door het *Maritime Component Command* (MARCOM) in Northwood, in het Verenigd Koninkrijk (VK). MARCOM is het operationele niveau in het maritieme domein. De NAVO maakt op dit niveau onderscheid in domeinen en regio's. De *Joint Forces Commands* (JFC) Brunssum, Napels en Norfolk zijn de regionale hoofdkwartieren. MARCOM is ondersteunend (*supporting*) aan de regionale JFC indien de operationele situatie daarom vraagt. In de huidige situatie stemt MARCOM de maritieme activiteiten af met de regionaal verantwoordelijke JFCs, maar legt hij als commandant *Maritime Theatre Component* verantwoording af aan het strategische niveau, de *Supreme Allied Commander Europe* (SACEUR) in Mons, België. SACEUR is verantwoordelijk voor de implementatie van de militaire strategie van de NAVO.

Het strategisch concept en taakstelling van de NAVO

In het politieke strategisch concept van de NAVO vormt collectieve verdediging van de alliantie de basis. Sinds de annexatie van de Krim door Rusland in 2014 is er sprake van een koerswijziging van de NAVO en ligt de nadruk op het versterken van de veiligheidssituatie in Europa. Rusland wordt expliciet als dreiging genoemd, naast de dreiging van terrorisme in het algemeen.² In vergelijking met het vorige concept uit 2010 is de terminologie van de taakstelling veranderd van een reactieve houding inzake *defence*, naar *deterrence and defence*: het voorkomen van een crisis door middel van afschrikking en verdediging. In de militaire conceptuele terminologie heet dit *Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic area* (DDA). Dit houdt in dat een aanzienlijk aantal maritieme, land- en luchteenheden van het Noord-Atlantisch pact gereed en geïntegreerd zijn om pogingen van agressie van een potentiële tegenstander af te wenden.

In 2014 is tijdens de NAVO-top in Wales het *Readiness Action Plan* geïnitieerd. De uitvoering van het plan moest voorzien in voldoende slagkracht op de korte, middellange en lange termijn. In dit plan is de *enhanced NATO Response Force* (eNRF) beschreven met daarin de *Very High Readiness Joint Task Forces* (VJTF); de 'flitsmacht', de *Immediate Follow on Forces Group* (IFFG) om meer massa te creëren, evenals de *Follow on Forces Group* (FFG) die op een bepaalde *notice to move* gereed staat voor inzet. Door de jaren is het denken over versterkte verdediging verder geëvolueerd en is door SACEUR het voornoemde concept voor DDA ontwikkeld voor gebruik van eenheden in vreedstijd en crisis. Na 2014 kwam het besef dat de verdedigingsplannen herzien moesten worden en dat een verdrievoudiging van de troepen nodig was om de plannen uit te kunnen voeren. De benodigde gereede eenheden zijn nu vastgelegd in het *New Force Model* (NFM). Met dit model is het voor SACEUR sneller mogelijk om de intenties van de opponent te interpreteren en kan er snel gereageerd worden op eventuele agressie. Het einddoel blijft steeds de collectieve verdediging van de alliantie.

SNMG1 geactiveerd als VJTF

Na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne in februari 2022, zijn de SNMG-vlootverbanden als VJTF-taakgroepen geactiveerd. De Noord Atlantische Raad verleende SACEUR toestemming maatregelen te treffen om de

landen van het bondgenootschap te beschermen -to shield- tegen mogelijke Russische agressie en de militaire gereedheid te verhogen. Het operatiegebied is opgedeeld in twee regio's. SNMG1 en SNMCMG1 richten zich op de noordelijke Europese regio van het verdragsgebied in de operatie *Brilliant Shield* onder regie van het JFC in Brunsum. In de zuidelijke regio varen SNMG2 en SNMCMG2 onder de noemer *Noble Shield* onder regie van het JFC in Napels. Beide operaties hebben als taak de interoperabiliteit, de gereedheid en de cohesie van de alliantie te vergroten en de NAVO-gereedheid en eensgezindheid te demonstrenen als onderdeel van zowel afschrikking als geruststelling. Daarnaast is het belangrijk om een zo goed mogelijk beeld op te bouwen van wat de maritieme eenheden van de Russische Federatie (RF) doen en wat dat betekent. Dit proces verloopt zorgvuldig en beheerst om misperceptie en ongewenste escalatie te voorkomen.

Voor SNMG1 betekent de VJTF-activatie dat het initieel goedgekeurde vaarprogramma wekelijks wordt beschouwd door C-MARCOM en aangepast wanneer de

operationele situatie daarom vraagt. De agenda richt zich nu op flexibele inzet in de regio. Waar eerder het door de NAVO-landen goedgekeurde vaarprogramma leidend was, is het oefenprogramma nu ondersteunend aan de inzet in het operatiegebied.

De Oostzee heeft bijzondere aandacht in de operatie *Brilliant Shield*. Met de aanwezigheid in dit gebied laat de NAVO aan de plaatselijke NAVO-lidstaten en aanstaande lidstaten zien dat zij er niet alleen voor staan. De marineschepen zijn zichtbaar aanwezig op zee en tijdens de havenbezoeken. Tijdens dit vlagvertoon wordt er veel aandacht besteed aan de interactie met plaatselijke politieke en militaire vertegenwoordigers. Op zee en aan land vinden eveneens uitwisselingen plaats tussen de verschillende militaire eenheden, zoals de *coastal navy* van Zweden en de *enhanced Forward Presence* (eFP) van het bondgenootschap in Letland. Dit om wederzijdse kennis te vergroten en samenwerking te bevorderen. Ook wordt er regelmatig samengewerkt met de eenheden van de *enhanced Air Policing* (eAP).

Naast de Oostzee is de Noordzee een opkomend aandachtsgedebied voor de NAVO. De aanleiding hiervoor is de mogelijke sabotage aan de Nordstream pijpleidingen in september 2022. Op politiek niveau heeft de NAVO zich uitgesproken over het beschermen van kritische infrastructuur. De taak is echter niet op zichzelf staand en verbonden aan diverse juridische kaders.³ Op het militaire, tactische niveau beperkt de bescherming zich tot beeldopbouw in zowel de Noordzee als de Oostzee. Dit sluit naadloos aan bij de taakstelling van de VJTF-taakgroep om *maritime situational awareness* (MSA) op te bouwen in het operatiegebied.

Inzet Zr.Ms. Tromp

Op 11 september 2022 vertrok Zr.Ms. Tromp vanuit thuishaven Den Helder. Enkele dagen later sloot zij in Lissabon aan bij SNMG1, de VTJF-taakgroep die ingezet is in de operatie *Brilliant Shield*. De Tromp nam de taak van vlaggenschip over van het *Joint logistic Support Ship* (JSS) Zr.Ms. Karel Doorman. Na de gebruikelijke routine van het integreren van de staf en de boordhelikopter ving het

schip aan met de eerste NAVO-oefening genaamd *Dynamic Messenger*. Hierna volgden nog een aantal oefeningen in Noord-Europese wateren voordat de taakgroep koers zette naar de Oostzee.

De opeenvolgende exercities die de Tromp uitvoerde waren *Dynamic Messenger*, *Joint Warrior* en een lanceeroefening nabij Schotland. Een dergelijk oefenschema past in de werkwijze van de NAVO-vlootverbanden om gereede eenheden zo goed mogelijk te integreren en de capaciteiten van eenheden te vergroten en te verbeteren. Gedurende *Dynamic Messenger* oefenden een groot aantal eenheden in het tactisch opereren met onbemande systemen. Het was de eerste keer dat de NAVO op deze schaal met deze nieuwe capaciteiten trainde. De oefening *Joint Warrior* bevatte eveneens noviteiten binnen het maritieme domein, zoals verbeterde trainingsfaciliteiten en inzet in een groot operatiegebied rondom het VK. De lanceeroefening die erop volgde was een soloactie voor de Tromp en droeg bij aan een belangrijke luchtverdedigingscapaciteit die in ontwikkeling is bij de NAVO; *Integrated Air and Missile Defence* (IAMD). IAMD verdedigt tegen conventionele luchtdreigingen en tegen ballistische en kruisraketten.⁴ Nederland behoort tot een select aantal NAVO-landen dat de ambitie heeft om een *Ballistic Missile Defence* capaciteit als onderdeel van IAMD als niche-capaciteit te ontwikkelen.

Inzet in de Oostzee – interactie met RF-eenheden

Eind oktober voer de taakgroep de Oostzee in. Dit betekende meer focus op de bewegingen van Russische eenheden, die oefenen en zich verplaatsen vanuit hun thuishaven cq. thuisbasis in Kaliningrad of de omgeving van Sint Petersburg. Gedurende het verblijf van enkele weken in de Oostzee werd het oefenprogramma voortgezet met de nadruk op interactie met de verschillende marines en luchtmachten van NAVO-landen in de Oostzee, waaronder met de mogelijk nieuwe NAVO-lidstaten Finland en Zweden. Voor de taakgroep betekende dit, dat de MSA-taak continu werd uitgevoerd, gelijktijdig aan het oefenprogramma. Deze manier van werken is kenmerkend voor de SNMG-taakgroep, die gereed is voor inzet en dat ook moet blijven door middel van oefenen. Bovendien bieden de oefeningen met (toekomstige) NAVO-landen een manier om hiermee de interoperabiliteit van de alliantie aan te tonen, te testen en verder te verbeteren.

‘Nederland behoort tot een select aantal NAVO-landen dat de ambitie heeft om een Ballistic Missile Defence capaciteit als onderdeel van IAMD als niche-capaciteit te ontwikkelen’

Naast de interoperabiliteit met partnerlanden is de samenwerking tussen maritieme- en luchtseenheden van de NAVO van groot belang voor het uitvoeren van de taak. Deze samenwerking komt op een steeds beter en hoger niveau. Het opbouwen van het luchtbeeld is een *joint effort* waarin maritieme eenheden op zee en *Combined Air Operation Centers* (CAOC) op het land steeds beter informatie uitwisselen. Moderne communicatiemiddelen bieden een goede infrastructuur en dit resulteert in een verregaande integratie van het *recognised air picture* (RAP). Voor een luchtverdedigingseenheid zoals de Tromp is deze samenwerking een belangrijke stap voorwaarts in het interpreteren van het RAP ten behoeve van *command and control*. Dit betekent dat het luchtbeeld van de eigen sensoren, gedeeld met de informatie van andere eenheden en het CAOC, een compleet en onderbouwd beeld geven van vliegbewegingen in het operatiegebied.

Tijdens de inzet in de Oostzee zijn de militaire ogen vooral gericht op de Oblast Kaliningrad. De RF heeft hier niet zijn grootste, maar wel een aanzienlijk vlootverband gestationeerd en er zijn verschillende luchtmachtbases. Dat geldt ook voor Sint-Petersburg en omgeving, waar een aantal belangrijke scheepswerven zijn en waar toegang is tot het Russische achterland. Tussen de twee locaties vinden veel verplaatsingen plaats, die zijn toegenomen sinds het uitbreken van de oorlog met de Oekraïne. Het observeren en volgen van de bewegingen van Russische militaire schepen en vliegtuigen doet de NAVO met precisie en terughoudendheid. Het uitvoeren van *deterrence and defence* betekent dat de eenheden opletend moeten zijn, zich strikt dienen te houden aan internationale regelgeving en moeten voorkomen dat een onduidelijke situatie kan uitmonden in een gevaarlijke. De eenheden van SNMG1 varen in alle openheid rond, kondigen zich aan in een oefengebied of luchtvaartgebied en communiceren met RF-eenheden indien zich een mogelijk onveilige situatie voordoet.

Half november werd de taakgroep overvlogen door twee SU-24 Fencer jachtvliegtuigen⁵. Dit gebeurde terwijl de taakgroep aan het manoeuvreren was in een geactiveerd oefengebied. Uit de actie van de RF-eenheden bleek, dat zij zich in mindere mate conformeren aan internationale regelgeving en veiligheid langs hun eigen meetlat willen leggen. Dankzij de samenwerking van meerdere maritieme eenheden en het CAOC hadden de NAVO-eenheden de situatie onder controle. Na het observeren en rapporteren van de RF-bewegingen ging de taakgroep weer over tot de orde van de dag.

De taakgroep heeft met haar aanwezigheid in de Oostzee laten zien waar het goed in is, namelijk samenwerken met de diverse militaire spelers. Door samen te werken met de 'kleine' eenheden van de marines in de Oostzee, die de binnenzee door en door kennen, versterkt een NAVO-taakgroep haar inzetmogelijkheden. Voor de Tromp en de bemanning bood de samenwerking niet alleen een verdieping van tactieken en procedures, maar ook een inkijk in hoe Russische dreiging wordt ervaren door de landen in dit deel van Europa.

Ten slotte

In 1967 besloot de NAVO tot het formeren van permanente vlootverbanden. 55 jaar later behoren deze vlootverbanden tot de snelst inzetbare maritieme eenheden van de NAVO, de flitsmachten die direct gereed zijn voor inzet. Sinds het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne worden de SNMG-vlootverbanden ingezet in de wateren rondom en in Europa. In het herziene strategische concept van de NAVO staan *deterrence and defence* centraal om potentiële agressie af te wenden. Nederland speelde in 2022 een prominente rol met het leveren van het commando en de vlaggenschepen voor SNMG1. Zr.Ms. Tromp en haar bemanning droeg afgelopen najaar bij aan de interoperabiliteit en cohesie van de alliantie, en daarmee aan de politiek-militaire ondersteuning en geruststelling van NAVO- en toekomstige lidstaten in het Oostzeegebied. Het credo van de NAVO luidt niet voor niets: *stronger together*.

KLTZ Y.A. (Yvonne) van Beusekom is commandant van het luchtverdedigings- en commandofregat Zr.Ms. Tromp, welke van 11 september 2022 tot 9 januari 2023 als vlaggenschip van SNMG1 voer.

Noten

- 1 Verbeek, R.M., 'Fighting Apart Together', in: *Militaire Spectator*, nr. 2 (2000), p. 70-82
- 2 NATO Strategic Concept 2022
- 3 Fink, M.D., 'Uitdagingen in de diepte', in: *Marineblad*, nr. 8 (2022), p. 4-11
- 4 Defensienota 2022 Actielijn 3: versterken van specialismen
- 5 NATO Media Centre, 'Russian aircraft conduct unsafe, unprofessional overflight of NATO ships in Baltic Sea', 18 November 2022

Op 6 januari 2023 heeft CDR Jeanette Morang het commando over het NAVO-eskader SNMG1 overgedragen aan *Flotillen Admiral Deutsche Marine* Thorsten Marx.

Na de overdracht ging marineschepen.nl in gesprek met de commandeur, waarin ook het incident met de Russische gevechtsvliegtuigen naar voren komt: 'Wij hadden net een luchtverdedigingsoefening gedaan met Poolse fighters. Dus het gebied waar wij zaten was gereserveerd voor een oefening. Dat was een actieve *danger area*, daar moet je niet in vliegen.'

LEES HET VOLLEDIGE INTERVIEW MET CDR MORANG OP MARINESCHEPEN.NL